

ПОДХОДИ И ПОЛИТИКИ ЗА БИБЛИОТЕЧНОТО И ИНФОРМАЦИОННОТО ОСИГУРЯВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ ВЪВ ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

*Александър Димчев
Димитър Денков*

Когато говорим за преход от глобализация към хуманизация, често пъти забравяме, че той е възможен само когато всяка институционална уредба е подчинена на една цел – да служи на човека не само в личното му проспериране, но и да му го включва в непрекъснатия поток на преподаване на знания. В него той се губи по най-добрия начин – става част от традицията, чието запазване е и дълг на всяка образователна и научна институция, колкото и иначе тези институции да се оценяват чрез новости и приноси.

В това отношение е огромна ролята на хуманитарните факултети, съчетаващи този дълг към миналото с търсенето и приложението на новости, които да отговарят на адаптацията и справянето с преизвикателствата на настоящето. В тях основна роля има една от най-древните образователно-научни институции, без които запазването на миналото и търсенето на новости е невъзможно – библиотеките.

Ще се опитаме да онагледим тези общи положения с някои от постиженията и проблемите на Философския факултет при осигуряването на образователната и научната дейност чрез неговите библиотеки и стратегията му за информационното обслужване на научно-образователния процес.

Философският факултет (ФФ) е един от центровете на българската хуманитарна наука от основаването на Софийския университет (СУ) през 1888 г. По брой студенти, преподавателска, библиотечна, материално-техническа и информационна обезпеченост факултетът е сред най-значимите научни средища в Югоизточна Европа в областта на общественото и хуманитарното знание. В него преподават над 180 висококвалифицирани професори, доценти и асистенти и учат

към 3200 студенти от 25 страни в трите образователни степени – бакалавър, магистър и доктор. Факултетът обучава в осем специалности (в състава на 11 катедри): Философия, Психология, Социология, Политология, Публична администрация, Културология, Библиотечно-информационни науки, Европеистика и катедра „Реторика“. Ежегодно около 150 студенти от ФФ участват в обменни програми за мобилност в Европейския съюз и САЩ, около 60 студенти от тези държави се обучават на този принцип във факултета. Много преподаватели от ФФ четат лекции в чуждестранни университети и обратно – чуждестранни лектори участват в образователния процес на факултета. Разкрити са 42 магистърски програми, част от тях на чужди езици. Започна въвеждането на дистанционно обучение в отделни програми. Специалностите и катедрите предлагат голям брой курсове за следдипломна квалификация, разработват проекти, извършват експертна и консултантска дейност в съответните направления. В последните години ориентацията на колегията е към изграждане на научноизследователски, експертни центрове и институти с оглед превръщането на Софийския университет в изследователски. В рамките на факултета са обособени две общоуниверситетски звена – Център за социологически проучвания и Университетски център за управление на конфликти и организационни изследвания и центрове, формирани към катедрите. Към катедра „Библиотекознание, научана информация и културна политика“ в договореност с Българската библиотечно-информационна асоциация е разкрит Национален център за непрекъснато обучение на библиотекари.

Философският факултет винаги се е отличавал с високо образователно равнище, ярка академична свобода и принципен граждански ангажимент. С негова номинация почетни доктори на Софийския университет са световноизвестни учени, политици, интелектуалци и личности – проф. Пол Рикър, проф. Питър Стросън, Михаил Горбачов, Джордж Сорос, Симон Вейл, Шимон Перес, проф. Асен Игнатов, проф. Филипа Фут, проф. Жак Дерида, проф. Юлия Кръстева, проф. Питър Бъргър, Кардинал Рафаеле Фарина (директор на Ватиканската библиотека) и др.

Мисията на колегията от преподаватели, студенти и служители е да изучава, изследва, развива и препредава човешкия опит в хумани-

тарната, социалната и политическата сфера чрез висока научна и практическа квалификация. Философският факултет действа като институция от национално значение и формира ядрото на българската хуманитарна интелигенция.

Развитието на ФФ се базира на четиригодишни програми за управление и развитие, които се приемат от неговото Общо събрание. *В последните две програми на деканското ръководство – 2003–2007 и 2007–2011 активно присъствие имат задачите за цялостна промяна на библиотечното и информационното осигуряване на образователната и научната област.* Те са продиктувани от новаторските подходи за промяна на дейността във ФФ в синхрон с развитието на нова информационна среда. В следващите редове се прави равностметка на промяната, съсредоточавайки се предимно в дейности по библиотечно и информационно обслужване на научноизследователската и образователната дейност.

Функционирането на образователния, научния и интелектуалния живот във Философския факултет е тясно обвързано с поддържането на адекватен инструментариум за библиотечно и информационно осигуряване на дейностите и процесите в него. Елементите на системата за библиотечното и информационното осведомяване на учените и студентите в последните години търпят сериозно развитие. Трансформацията е ориентирана към разширяване на каналите за натрупване и предоставяне на данни, знания, информация и на комуникациите и субектите за разпространение на научните сведения. Структурата на библиотечната и информационната система и корекциите, които се извършват, са свързани с налагане на:

- нов модел на организация;
- пилотни решения;
- съвременните информационни технологии.

По този начин се променят традиционните подходи и се върви към въвеждане на съвременни образци, характерни в практиката на водещи факултети, университети и изследователски центрове. Това отговаря и на едно често пъти пропускано съображение: в сферата на висшето образование вече постъпват поколения, отличаващи се

коренно от предишните в две важни отношения; образно казано, това са поколенията, родени с „мишка в ръката”. Първо – начинът на получаване на знания чрез четене, разказване и лабораторен опит се заменя с бърза визуализация и ориентиране в многообразна информационна среда, достъп до която осигурява нова езикова и информационна грамотност. Второ: традиционното пряко отношение между учен авторитет и обучаващ е променено с множество непреки, многопластови мрежови контакти, всеки от които може да е източник на важни за ползвателя знания. Социалните мрежи, групите по интереси, формирани около някакви тема, отдавна са напуснали сравнително тясната среда на училището и университета.

Затова в основата на процеса стои идеята за обединяване и ефективно използване на различните информационни канали, колекции, ресурси, данни и потенциал. Извършването на реорганизацията е в пряка връзка с изучаване и анализ на информационните потребности на колегията от преподаватели и студенти. Част от политиките се развиват в контекста на информационната среда, изградена и развиваща се в Софийския университет, както и на фона на национални инициативи. Сред водещите мотиви за промяната, осъществявана от деканското ръководство, е и стремежът за обвързване на различните елементи на информационната среда в общ ресурс и облекчаване на неговото използване от колегията на ФФ в зависимост от задачите, които тя изпълнява.

Библиотеки

До 2006 г. ФФ разполагаше с обособени библиотеки по: Философия; Социология; Културология; Европейистика; Политология; Библиотечно-информационни науки. Създавани през различни периоди, повечето от библиотеките представляваха по-скоро складове за литература, с по няколко читателски места, недобри условия за работа на персонала, без възможности за развитие на дейностите, разположени в неподходящи помещения. Само част от тях участваха в системата на Университетската библиотека (УБ). С изключение на библиотеките по Философия, Социология и донякъде Политология, които се явяваха филиални библиотеки към УБ, при останалите липсва формулирана политика и осигурено финансиране за изграждане и

развитие на колекциите. Библиотеките разполагаха с по 1–3 компютърни работни места и нямаха условия да поемат информационните потребности на колегията във факултета. Реално библиотеките се развиваха на екстензивен принцип.

За последните 5 години бяха проектирани, изградени и обособени две нови библиотеки във ФФ на базата на съществуващи до този момент. Това са библиотека „Философия“ и библиотека „Социални науки“. Беше модернизирана библиотеката по библиотечно-информационни науки.

През 2007 г. библиотека „Философия“ бе преместена в специално преустроено и оборудвано за целта помещение в сградата на Ректората, заедно с библиотеката на Исторически факултет. Понастоящем тя функционира като съвременно библиотечно-информационно звено. Явява се част от мрежата на Университетска библиотека на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Библиотека „Философия“ е с традиции. Основана е през 1903 г. като семинарна библиотека, обслужваща нуждите на преподавателите и студентите от философския цикъл. С годините се специализира приоритетно по философия и психология. Набавя допълнително и литература по културология, публична администрация, европеистика, библиотечно-информационни науки, политология, социология и др. Съхранява около 60 000 тома книги, периодични и продължаващи издания. Притежава много ценни и редки издания: *Encyclopedia of Applied Ethics*, *Encyclopedie philosophique universelle*, 13-томната *Historisches Wörterbuch der Philosophie*, *Routledge History of Philosophy*, периодичното издание *Synthese an international journal for epistemology, methodology and philosophy of science* и др. Наскоро библиотеката получи голямо дарение от периодика, издавана от Американската психологическа асоциация. Новата библиотека разполага с 28 читателски места, от които 13 компютризирани. Тя предоставя на своите потребители широк спектър от библиотечно-информационни услуги: издирване на информация в традиционни и електронни каталози; ползване на литература в читалнята и заемане за дома; свободен достъп до всички учебни, справочни и периодични издания; информация за новопостъпилите книги в библиотеката; възможност за самостоятелна работа в Интернет с бази данни в диалогов режим и електронна

поща; ползване на свободно достъпни електронни публикации и справочни ресурси в помощ на учебния процес. Библиотечните специалисти обучават потребителите в информационна грамотност. Наред с информация от традиционните каталози, се предлагат сведения от автоматизирания каталог на Университетската библиотека (включващ данни за постъпилите библиотечни документи след 1992 г., както и записи от ретроконверсия на част от фонда преди този период). Библиотеката осигурява достъп до реномирани библиографски и пълнотекстови БД в дистанционен режим: Ebsco Publishing; ISI Web of knowledge – информация от Science Citation Index; ProQuest – Academic Research Library (над 3880 списания в различни области: от бизнес и политика до литература и психология. 2600 от заглавията са пълнотекстови с обхват от 1971 г. до сега), Pro Quest Medical Library (940 заглавия, 850 от тях пълнотекстови списания с обхват от 1986 – до днес), U.S.National Newspaper Abstracts; ВИНИТИ (реферативни бази данни в различни научни области с ретроспекция 1981–2006 г. Осигурява връзки до многобройни информационни ресурси на центрове, библиотеки, издателски къщи, справочни издания и портали.

Библиотека „Социални науки“ е създадена през 2008 г. чрез обединяване на съществуващите катедрени библиотеки „Политология“, „Социология“ и „Европеистика“. Тя е база за учебната и изследователската дейност на колегията от тези три специалности, както и за „Публична администрация“ и катедра „Реторика“. Библиотеката е достъпна и за потребители от другите факултети и звена на Софийския университет. Колекциите ѝ са специализирани в областта на социологията, политическите науки, международните отношения и европейската интеграция и публичната администрация. Разположена е в специално проектирано и оборудвано помещение с 40 работни места, от които 25 компютризирани. Предлага свободен достъп до всички учебни, справочни и периодични издания, които притежава библиотеката (около 20 000 т.); ползване на литература в читалнята и заемане за дома; възможности за ползване на Интернет ресурси и онлайн бази данни. Заложените архитектурни и технологични решения позволяват в библиотеката да се провеждат учебни занятия, курсове за информационна грамотност, социални и културни изяви.

Семинарна библиотека към катедра „Културология“ е сравнително нова библиотека и наброява около 10 000 тома книги, издавани предимно след 1990 г. Началото ѝ е поставено от дарение на Министерството на културата. Тя обслужва учебния процес на студентите от специалност „Културология“. Достъпна е и за студенти и преподаватели от Софийския университет, които проявяват интерес към областите, в които е специализирана: културология, философия, антропология, социология и история. Разполага с читалня зала с двадесет места, от които 5 са компютъризирани.

Семинарна библиотека към специалност „Библиотечно-информационни науки“ е разкрита през 2000 г. Тя обслужва учебния процес и практическите занимания на студентите от специалността. Притежава около 3000 тома книги (на български и чужди езици) и периодични издания. Библиотеката е профилирана основно по: библиотекознание, библиография, научна информация, музеезнание, информационни и комуникационни технологии. В нея се съхранява част от личната библиотека на проф. Тодор Боров, както и дипломните работи и магистърски тези, защитени в Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“. Библиотеката има 12 читателски и 7 компютърни работни места, с достъп до бази данни и Интернет. В нея се поддържат електронни каталози на книгите, на дипломните работи и на публикациите на преподавателите в специалността. Най-новата насока в дейността на библиотеката е свързана с развитието и въвеждането на: електронно съдържание на лекционни курсове и упражнения; електронна библиотека; информационни ресурси; видеоархив и др. подобни масиви и документи, необходими за учебния процес. За целта се използва платформата “Moodle”. По този начин студентите имат възможност да ползват в диалогов режим материали и данни, които са им необходими за подготовка. Освен на български език, се въвежда информация и на английски за чуждестранните студенти, които идват на обучение в специалност БИН и в други звена на Софийския университет по програми за мобилност Erasmus и др. Като следващ етап се предвижда да бъдат разширени възможностите на системата и да се постави началото на курсове в режим на дистанционно обучение.

С цел подобряване на координацията и развитието на библиотеките през 2008 г. към ФФ е създаден Библиотечен съвет с представители на всички специалности. За обогатяване на колекциите на библиотеките ежегодно ръководството на факултета предоставя целево финансиране за всяка една библиотека, извън квотите, които УБ осигурява за включените в нейната мрежа. Има договореност между ФФ и УБ в сводния електронен каталог на последната постепенно да се включват и библиографските записи на библиотеките, които са извън нея – Културология, БИН и сбирката по история на философията.

Интернет центрове и мрежа

Философският факултет бе сред първите в Софийския университет, които започнаха да създават интернет центрове. Докато в началото тази дейност се развиваше на базата на инициатива на отделни катедри, след 2003 г. тя намери нов израз. Премина се към целенасочено формиране на подобни центрове с цел да се даде възможност на всички специалности да получат възможността да ползват новите информационни технологии в образователния процес. Също така да се позволи на студентите да имат непрекъснат достъп до интернет зоните. Постепенно бяха разкрити интернет центрове, които понастоящем покриват нуждите на специалностите във ФФ. С финансови средства по проект през 2004–2005 г. бяха окабелени всички помещения и учебни зали, принадлежащи на ФФ в Ректората и Кампус „Изток“. По този начин бе решен въпросът за изграждането на вътрешна мрежа и за осигуряване на непрекъснат достъп до Интернет на всички преподаватели и студенти. През 2007 г. бе реализиран проект за безжичен интернет в част от пространствата, принадлежащи на ФФ, с тенденция за разширяване. Факултетът ежегодно отделя значителни средства за внедряване на нови информационни технологии. Към 2010 г. в рамките на факултета има в наличност около 330 персонални и преносими компютри, сървъри, мултимедии и др. технически компоненти и устройства, необходими за нуждите на учебната и изследователската дейност.

Уебсайт на ФФ

Философският факултет бе сред първите в Софийския университет, в който бе осъзната нуждата от създаване на уебсайт. През

2004 г. по линия на проект идеята започна своята реализация. С годините сайтът на ФФ се превърна в активен и необходим инструмент за подпомагане на учебната, научната, административната и социалната дейност на факултета. Днес той е част от сайта на Софийския университет. Предлага разнообразна информация за: ръководството, специалностите; бакалавърската, магистърската и докторантската степени на обучение; следдипломното обучение; преподавателите; администрацията; студентите; учебно-изследователските центрове; библиотеките; проекти и партньори, обяви и конкурси; кандидат-студенти; Факултетен студентски съвет; Кариерен център; официални документи; календар за събитията; полезни връзки и др. Част от информацията е на английски, руски и гръцки езици. Реално сайтът на ФФ играе роля на портал към информационните ресурси във факултета, СУ и външни институции. Предстои сайтът да се превърне в динамичен, което ще се отрази на неговата информативна стойност и върху бързината на актуализация на данните.

Ресурсен информационен център (РИЦ)

Осъзнавайки значението на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) за усъвършенстване на изследователската, учебната и информационната дейност, повишаване на тяхното качество и в търсене на ефективни модели и политики за цялостното развитие на ФФ, ръководството на факултета си постави за задача през периода 2008–2010 г. да създаде Ресурсен информационен център.

Проектът е пилотен и цели да подобри образователния и научния процес, информационната дейност и да развие технологичната база на ФФ. Той ще допринесе за развитието на факултета, за внедряването на нови методи и подходи в обучението и научноизследователската дейност, базирани на новите информационни технологии. Съобразно задачите на проекта бе направен анализ за:

- информационните потребности на преподавателите по отношение необходимите БД;
- стратегиите от приложение на ИКТ в изследователската дейност и учебния процес във ФФ;
- политиките за набавяне и организиране на информационните ресурси.

Като резултат се очаква създаването на УИЦ да доведе до значителна икономия на финансови ресурси, кадри и техника предвид идеята за концентрация на усилията в рамките на едно общофакултетско звено, натоварено с комплексни функции – образователни, информационни, рекламни, консултантски, научно-спомагателни и др.

Посредством реализацията на проекта се цели засилване влиянието и връзките на ФФ с обществото. Постигането на тази идея се очаква чрез по-масирано разпространение и предоставяне на информация за потенциала на факултета, за неговите възможности да решава експертни, консултантски, изследователски задачи за нуждите на различни групи и институции от обществото. Ще се даде възможност за по-активно участие и включване на преподавателската и научната колегия в процеса на обучението. Ще позволи засилване на международните контакти на факултета, обмена на образователни програми, разширяване участието на студенти, докторанти и преподаватели в програмите за мобилност. ***За постигането на посочените задачи се залага на използване на разнообразни подходи с помощта на ИКТ – дистанционно обучение, електронни конференции, обмен на информационни масиви и на учебни материали и др.*** В отделни специалности вече започна използването на платформата “Moodle” за нуждите на учебния процес за: създаване на електронно съдържание; въвеждане на принципите за дистанционно обучение; засилване контрола върху учебната дейност; повишаване качеството на обучението и др.

Центърът е разположен в библиотека „Социални науки”, с което се предоставят нови роли на библиотеката. Тя ще бъде по-тясно интегрирана като базово звено на ФФ. Това е перспективна трансформация, която ще издигне престижа и мястото на библиотеката.

Постепенно РИЦ трябва да започне да изпълнява следните задачи и функции:

- Осигурява достъп до бази данни с научна информация в хуманитаристиката, социалните и други науки
- Съдейства да развиване на репозиториум за електронна информация в хуманитаристиката и социалните науки
- Интернет център
- Център за информационна грамотност по отношение на стратегиите за търсене и обработка на научна информация

- Център за конференции и видеоконференции
 - Средище за провеждане на занятия с докторантите по стратегии на информационното търсене и за изследователски методи в научното изследване
 - Обслужване на външни научни структури, университети, неправителствени институции, граждани
 - Поддържане на информационните ресурси на ФФ – за експертни оценки, изследвания, дистанционно обучение и др.
 - Помощ за въвеждането на системата “Moodle” за нуждите на учебния процес – създаване на електронно съдържание, въвеждане на дистанционно обучение, засилване контрола върху учебната дейност, повишаване качеството на обучението и др.
- Техническото оборудване за РИЦ е закупено по проект от Фонд „Научни изследвания“ и с допълнителни средства от ФФ.

Информационни системи в помощ на образователния и административния процес – СУСИ, MOODLE

Съвременното университетско образование е немислимо без широкото навлизане и използване на разнообразни информационни системи и софтуерни платформи. Тяхното приложение е в различните области на университетската дейност – учебна, научна, административна и др. За съжаление, в нашата страна в голяма част от университетите, включително и в Софийския университет, няма достатъчно критично разбиране на колегията за тези процеси. Горчив факт е значителното ни изоставане от съвременните образци. В последните 4–5 години в Алма Матер се правят опити да се преодолее тази неперспективна тенденция. ФФ е сред факултетите, които осъзнават сериозното изоставане, което не е в полза на имиджа на институцията и за задачите, които изпълнява. Студентите, като представители на технологичното поколение, са недоволни от забавената скорост. Философският факултет е сред първите, които настояваха да се промени това статукво. Във факултета от две години започна подготовката за въвеждане на административната информационна система – СУСИ-4. Посредством нея студентите ще имат във всеки един момент информация за: техния статут, оценки, учебни планове и програми, разпис на лекциите, полезна информация, комуникация с

преподавателите и др., което би ги облекчило максимално при тяхното следване. Системата вече стартира в пробна експлоатация от началото на 2010 г.

В търсене и прилагане на иновационни проекти постепенно в отделни специалности и програми на ФФ започва използването на съвременни технологични решения и платформи за въвеждане на дистанционно обучение – Психология, Философия и др. Процесът е все още в начален етап предвид липсата на обща стратегия и регламенти в СУ за дистанционното обучение. В настоящия момент в него се разработва проект, на който се възлагат надежди да регулира всички въпроси. Специалност „Библиотечно-информационни науки“ е сред първите, които започнаха да използват електронната система „Moodle” за оптимизиране на образователния процес и натрупване на учебно съдържание в дигитален формат. Предстои идеята да намери в скоро време сподвижници и в други специалности на ФФ.

Използване на външни информационни ресурси и бази данни

При реализация и осмисляне на информационната си политика ФФ, като структурно звено на Алма Матер, се съобразява и координира действията си в съзвучие с протичащите процеси в Университетската библиотека. Факултетът е активен потребител на богатите информационни ресурси на библиотеката на Софийския университет, изградени повече от 120 години и развивани непрекъснато. От особено значение за разширяване на информационното осигуряване и за неговото доближаване до водещите стандарти има инициативата на Министерството на образованието и науката от 2009 г. за национален абонамент. По силата на сключения договор за национален абонамент Софийският университет „Св. Климент Охридски“ има достъп до редица информационни платформи: ELSEVIER (Холандия) за: Science Direct, Scopus, Engineering Village, Embase.com; THOMSON REUTER SERVICES (Великобритания) за ISI Web of Knowledge и др; ProQuest Central (Великобритания). От своя страна Университетът е направил самостоятелно абонамент за престижни електронни ресурси, от които се възползва колегията от цикъла на хуманитарните науки – JSTOR и др. В продължение на осем години ФФ е участник в Българския информационен консорциум и ползва БД на EBSCO.

Издателска политика, създаване и поддържане на електронни документи

Част от идеята за добрия университет е свързана със създаването на знание и интелектуални продукти в него и разпространението им посредством различни комуникационни канали и системи. Особено място в този процес се пада на издателската дейност. В днешния свят на знанието настъпват драстични изменения в тези процеси и системи. В последните години все повече се откроява идеята за т.нар. открит достъп до публикациите. Надеждите и перспективите за извършващата се трансформация на каналите за комуникация на научното знание се свързват до голяма степен с пренасянето на документите в дигитален формат и тяхното организиране в електронни хранилища (репозиториуми). По данни на Registry of Open Access Repositories към началото на 2010 г. в света съществуват около 1600 репозиториуми. Промяната няма да е лека, но тя е в основата на новата организация на потоците от информация сред научните колегии. Идеята е продиктувана от: търсене на икономическа ефективност; нарастващия потенциал на глобалната мрежа; преодоляване на бариерите при достъпа до информацията; скъсяване на времето за създаване, обработване и предоставяне на информационните потоци и на знаниев ресурс. Специалистите са установили, че експонирането на отделен научен документ в режим на „открит достъп“ увеличава неговото ползване и цитиране средно с 274%, с което го прави по-видим сред учените. Сред пионерите на движението за електронното публикуване и формирането на репозиториуми за научна информация стоят престижни университети, с техните издателства и библиотеки.

В нашата страна тези процеси се развиват трудно. Опитът сочи, че това се дължи не толкова на липса на технологични предпоставки или на все още неизяснени правни отношения, свързани предимно с авторските права, достъпа до информацията и пр., колкото на липсата на разбиране, недалновидност и на частни интереси сред научната колегия и издателските фирми. Първите промени на национално ниво се съзират, но това са отделни опити, липсва концепция и стратегия за формиране на репозиториуми. България е малка страна, с ограничени средства. Продуктът, който се произвежда от заетите

в изследователския сектор, е скромен по обем, изданията, в които се публикува, са крайно ограничени по брой и по тираж. Езикът, на който са написани, е сред „малките” в световното научно пространство. Усилията, които се правят за създаване на електронно съдържание или дигитализация, са разпокъсани, липсва координация при създаването и поддържането на ресурсите, има неефективност на изразходване на публични разходи и средства по проекти, съществува определена показност и др. Всичко това налага да се търсят национални усилия и координиране на идеите. Като опит за преодоляване на този проблем може да се посочи Проектът за създаване на национална мрежа от виртуални библиотеки. Той е под егидата на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, Министерството на образованието и науката, Младежкото иновационно и информационно общество, Българския виртуален университет. Съгласно замисъла „създаването на мрежата от виртуални библиотеки е IV етап от Националната програма за изграждане на виртуално образователно пространство, която стартира през 2002 г. в отговор на инициативата „e-Learning“ на Европейската комисия и е обективна необходимост, обусловена от: световните тенденции в развитието на образователната сфера и, в частност – на иновационните образователни технологии...“ Цели се „създаване на виртуални библиотеки във всички университети, колежи и институти на БАН и тяхното интегриране в национално цифрово хранилище на знания, достъпно за всички, по всяко време и от всяко място, като предпоставка за развитие на базирана на знания икономика.“ Посредством портала има възможност да се ползват електронните библиотеки на българските университети, колежи, институти, Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Националният център за информация и документация, виртуалният инфоцентър за докторанти и други виртуални библиотеки.

В подобен план се развиват нещата и в Софийския университет. Философският факултет бе инициатор през 2005 г. на дебат за започване на електронно публикуване на издания на учените от Университетското издателство и за създаване на дигитално хранилище. На този етап резултатите са повече от скромни. Университетската библиотека поддържа няколко електронни библиотеки, в които се

кумулират дигитални документи: „Издания на Софийския университет „Св. Климент Охридски“; „Електронна библиотека за българска славистика“ и секция „Четиво“. Те са в зародиш и разполагат с ограничен брой от документи. Предстои приемане на цялостна концепция за поддържането на университетски репозиториум. ФФ е сред участниците в екипа, които да разработят идеята. Пак по предложение на факултета идеята е включена и в „Стратегията за развитие на науката в Софийския университет” (2009). Друга перспективна инициатива, която постепенно намира съмишленици е свързана с поддържането на „Електронната библиотека” на Софийския университет, като част от най-голямата мрежа от електронни библиотеки в света Scientific Commons. Всички публикувани в нея статии или информация за статии, автоматично се индексират от търсачките на Scientific Commons. По този начин факултетите, които биха желали да разширят своето присъствие в световното научно пространство и да увеличат значително възможността за достъп и цитируемост на ресурсите и преподавателите си, могат да се включат към нея.

В частност, през 2006 г. ФФ направи опит съвместно с Университета Ситън Нил, НюДжерси – САЩ, да започне формиране на репозиториум, в който двете институции да поддържат в електронен формат публикации на своите научни колегии – двуезично. Замисълът не успя поради технически и организационни проблеми. През 2009 г. катедра БИН, започвайки да поддържа електронна библиотека, предостави за свободно ползване своя „Годишник“ и други издания на преподавателите в дигитален формат. От 2010 г. все повече специалности в рамките на ФФ възприемат идеята да поддържат електронна версия на годишниците и на част от книгите. Политиката на факултета е тази практика да се разширява, като на първо място всички годишници да се предоставят в електронното депо на УБ.

Заключение

Представеният анализ за състоянието и политиките за развитие на библиотечното и информационното осигуряване във Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е белязан с определени противоречия, успехи и колебания. Моделът за бъдещото развитие на процесите се свързва с няколко базови фактора:

– тенденциите в развитието на Софийския университет, в частност на факултета – образователна, научна и проектна дейност;

– изискванията към качеството на образователната и научната работа на колегията от преподаватели и студенти;

– наличието на научна критика и повишаване на критериите по отношение публикационната активност;

– процесите на развитие във външната информационна среда;

– темповете на развитие на библиотечната и информационната политика и система в Софийския университет.

Считам обаче, че сред най-важните предпоставки е тази за промяна на нагласите сред човешкия фактор – учените и студентите. Те са тези, които трябва да преосмислят значението на информацията, както и факта, че трябва да се работи за създаване на нова динамична информационна среда, в която всеки има определена роля. Пътят и успехът на Философския факултет в света на знанието, информацията и глобалната мрежа са белязани от посочената парадигма. Това е залогът за доброто бъдеще.

ЛИТЕРАТУРА

1. Библиотечно-информационни науки – Софийски университет „Св. Климент Охридски”. <http://62.44.124.162/22.09.2010>

2. **Димчев, А.** Изследване на информационните потребности във ФФ и създаване на Учебно-информационен център (УИЦ). Проект. С., 2009. 25 с. (Ръкопис).

3. Електронната библиотека на СУ. <http://research.uni-sofia.bg/28.09.2010>

4. Национална мрежа от виртуални библиотеки. <http://www.bvu-bg.eu/nmvb/index.php/20.20.2010>

5. Отчети на деканското ръководство на Философския факултет 2003–2009 г. <http://www.phls.uni-sofia.bg/display.php/20.09.2010>

6. Програма за управление и развитие на Философски факултет за периода 2003–2007 г. на доц. Александър Димчев. 30 с. <http://www.phls.uni-sofia.bg/display.php/20.09.2010>

7. Програма за управление и развитие на Философски факултет за периода 2007–2011 г. на доц. Александър Димчев. 35 с. <http://www.phls.uni-sofia.bg/display.php/20.09.2010>

8. Университетска библиотека. <http://www.libsu.uni-sofia.bg/21.10.2010>

9. Философски факултет. <http://www.phls.uni-sofia.bg/display.php/20.10.2010>

10 **Dimchev, A. and K. Angelova.** Academic Libraries as Know-How-Transfer Centers. In: The International Scientific Conference “The Economic Role of the Libraries in the Modern Society”, 7–9 October, 2004, Belgrade. Belgrade, 2005, p. 169–177.

11. **Dimchev, A. and K. Angelova.** Better Late Than Never!. – Information Literacy Education for Faculty of Philosophy Students at Sofia University “St. Kl. Ohridski”, In: The International Scientific Conference “The Information Literacy and Lifelong Learning”, 5–7 October, 2007, Belgrade. Belgrade, 2008, p. 179–189.

12. **Dimchev, A.** Dostop do Informacij, subjekti oblikovanja informacijske politike in generiranja informacij v Republiki Bolgariji ter možnosti za sodelovanje. Zbornik conference COBISS 2009. Ministerska konferenca o informacijski infrastructure znanosti, izobrazevanja in culture, Maribor, 11-12 november, 2009. – Organizacija znanja, № 4, 2009, p. 207–210.

http://home.izum.si/cobiss/konference/konf_2009/22.11.2009

[Оригинално заглавие: **Dimchev, A.** Accessibility of Information on Research Potentials and Results for Cooperation in the Region. The Bulgarian Experience. Ministerial conference on Information Infrastructure for Science. Education and Culture. The COBISS 2009 Conference, 10–11 November, Maribor.]

13. **Milanova M., A. Dimchev.** E-publishing as a new approach for developing of information sector into the field of publishing, libraries stocks and preservation of culture heritage. In: The International Scientific Conference “Book and Language in the Development of the Contemporary Society”, September 24th–26th, 2010, Belgrade. Summary book, p. 53.

[The Faculty of Philology in Belgrade, in cooperation with the Wisconsin University, Emporia University (USA), Bradford College (GB), University “St. Kliment Ohridski” (Bulgaria), Goethe Institute (Belgrade), University Library “Svetozar Markovic” and City Library (Belgrade)]